

3. Про національну безпеку : Закон України від 21 черв. 2018 р. № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 28.09.2022)

4. Про Збройні Сили України: Закон України від 6 груд. 1991 р. № 1934-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12#Text> (дата звернення: 28.09.2022)

5. Про основи національного спротиву: Закон України від 16 лип. 2021 р. №1702-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-20#Text> (дата звернення: 28.09.2022)

6. Троянський О. А. Правові засади участі громадян в територіальній обороні України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право.* 2022. Вип. 71. С. 286-292.

САХНО Артем,
доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету № 2 Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, м. Кропивницький, Україна

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА МИРНІ ЗІБРАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Право на мирні зібрання виступає основоположним правом людини, законодавче забезпечення й успішна реалізація якого слугують показником рівня демократичного розвитку будь-якої країни.

Право на мирні зібрання дістало нормативного закріплення у статті 11 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, відповідно до якої кожен має право на свободу мирних зібрань і свободу об'єднання з іншими особами, включаючи право створювати профспілки та вступати до них для захисту своїх інтересів. Здійснення цих прав не підлягає жодним обмеженням, за

винятком тих, що встановлені законом і є необхідними в демократичному суспільстві в інтересах національної або громадської безпеки, для запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб. Ця стаття не перешкоджає запровадженню законних обмежень на здійснення цих прав особами, що входять до складу збройних сил, поліції чи адміністративних органів держави [1].

Вищевказана міжнародно-правова норма здобула втілення у національне законодавство, адже відповідно до статті 39 Конституції України, громадяни мають право збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації, про проведення яких завчасно сповіщаються органи виконавчої влади чи органи місцевого самоврядування. Обмеження щодо реалізації цього права може встановлюватися судом відповідно до закону і лише в інтересах національної безпеки та громадського порядку - з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей [2].

Таким чином, право на мирні зібрання, з одного боку, є абсолютним та невідчужуваним правом кожної людини на мирні зібрання, з метою проведення зборів, мітингів, походів і демонстрацій, до чого також зобов'язує й стаття 64 Конституції України, яка не передбачає можливості обмеження цього права, навіть в умовах воєнного або надзвичайного стану. А з іншого – може бути обмежено судом за певних правових підстав та приводів щодо доцільності такого обмеження.

Між тим, деякі науковці схиляються до думки щодо необхідності однозначного та безумовного обмеження права на мирні зібрання, свідченням чого є наукова позиція Р.С. Мельника, який переконаний у тому, що реалізація приватною особою основоположного (конституційного) або іншого права вимагає неодмінного існування певних обмежень, оскільки без них користування правами може бути ускладнено чи взагалі заблоковано. Найбільш загальним обмеженням є правило, відповідно до якого реалізація приватною особою певного права не має супроводжуватися чи здійснюватися за рахунок порушення

права іншої особи [3].

Проблеми захисту прав і свобод людини, зокрема й права на мирні зібрання, - твердить С.М. Онищенко, - особливо загострились в умовах тимчасової окупації частини території України та військової агресії Російської Федерації ... у кризовій ситуації зросли ризики непропорційного обмеження прав і свобод людини, що потребує особливого контролю з боку суспільства. Необхідно також звернути увагу, що сьогодні, на жаль, не на всій території нашої держави створено однакові умови для реалізації громадянами конституційно закріплених за ними прав і свобод [4, с. 141]. Аналіз вищенаведених суджень дозволяє констатувати, що висловлюючи потребу законодавчого обґрунтування уніфікованого підходу до обмеження права на мирні зібрання, зазначена позиція не здобула закріплення у вигляді правової норми, оскільки рішення щодо доцільності такого обмеження, відповідно до частини 2 статті 39 Конституції, приймає виключно суд.

У той же час, відповідно до пункту 8 частини 1 статті 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» визначено право військового командування разом із військовими адміністраціями, самостійно або із залученням органів виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування запроваджувати та здійснювати в місцевостях, де введено воєнний стан, в межах тимчасових обмежень конституційних прав і свобод людини і громадянина заходи правового режиму воєнного стану, забороняти проведення мирних зборів, мітингів, походів і демонстрацій, інших масових заходів [5]. Чи є легітимним право військового командування та військових адміністрацій щодо заборони проведення мирних зібрань, адже частина 2 статті 39 Конституції прямо передбачає можливість прийняття рішень щодо здійснення такої заборони виключно судами?

Водночас у ст. 19 коментованого Закону в умовах воєнного стану забороняється проведення страйків, масових зібрань та акцій [5]. Як бачимо, норма, викладена у статті 19 цього Закону містить категоріальний апарат, який потребує уточнення. Зокрема, чи можна розуміти мирні збори, мітинги, походи,

демонстрації у якості масових зібрань? З іншого боку, потребує уточнення поняття «інші масові заходи». На жаль, законодавець не дає відповіді на ці запитання, що породжує й неоднозначну позицію обласних військових адміністрацій та судів щодо доцільності заборони масових заходів у період воєнного стану.

Висновки. Таким чином, в умовах дії правового режиму воєнного стану організація мирних зборів, мітингів, походів та демонстрацій, а також спортивних, освітніх, культурно-просвітницьких, релігійних, розважальних і видовищних масових заходів можлива лише за виключних обставин і тільки за умови їх письмового погодження. При цьому організатори цих заходів мають забезпечити дотримання публічного порядку учасниками масового заходу, наявність засобів першої медичної допомоги, обов'язкове дотримання Правил пожежної безпеки та залучення пожежно-рятувальних підрозділів.

Список використаних джерел

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : міжнар. док. від 04 листопада 1950 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.
2. Конституція України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
3. Мельник Р.С. Обмеження права на свободу мирних зібрань: сутність та умови реалізації. URL: <http://applaw.knu.ua/index.php/arkhiv-nomeriv/3-13-2015/item/484-obmezhennia-prava-na-svobodu-myrynykh-zibran-sutnist-ta-umovy-realizatsii>.
4. Онищенко С.М. Особливості реалізації права на свободу мирних зібрань в умовах проведення операції об'єднаних сил. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. № 4. С. 140-143.
5. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 28. Ст. 250.